



## **Návrh ApPPP ke zvýšení stability, dostupnosti a funkčnosti školského poradenského systému s akcentem na jeho financování a další parametry**

Stát garantuje zajištění školských poradenských služeb, jejichž některé vývojové trendy sledujeme s narůstajícím znepokojením.

- Zvyšuje se počet žadatelů o poskytnutí školské poradenské služby.
- Roste počet klientů v péči mnohých poraden a v režimu kontrolních vyšetření.
- Přetrvává zbytnělá administrativní náročnost.
- Prodlužují se objednávací termíny pro klienty stávající i nové.
- Další a další poradny narážejí na svoje kapacitní limity.
- Snižuje se schopnost absorpce nové klientely, neboť poradenské kapacity jsou narůstající měrou vytěžovány péčí o klienty stávající.
- Snižuje se dostupnost poradenské služby v potřebném rozsahu a čase.
- Byli jsme přinuceni k rezignaci na významnou část ve vyhlášce č. 72/2005 Sb. ukotvených činnostech týkajících se typicky preventivních či na provedenou diagnostiku navazujících psychologických i speciálně pedagogických intervencí, které od nás klientela důvodně nadále očekává a objektivně potřebuje. Proměnili jsme se v dentisty, jež poskytují prohlídku stavu chrupu s popisem nálezů, avšak nenabízejí řešení skrze kvalifikované léčebné zákroky.
- Pod přetrvávajícími tlaky musí poradny nouzově modifikovat své procesní postupy, čímž nejednou snižují kvalitu poskytované služby a posilují její formálnost, redukovávají odbornou přidanou hodnotu a rozrušují vážnost a čest našeho stavu.
- Pokračuje pokles atraktivity PPP coby v dřívějších desetiletích preferovaných zaměstnavatelů pro psychology a speciální pedagogy, a to jak pro absolventy současné, tak i pro ty zkušené, kteří absolutoria dosáhli před řadou let. V narůstajícím počtu míst čelíme zásadním obtížím s obsazováním uvolněných odborných pozic, které nyní vznikají i odstředivým působením OP JAK. Důvodně se v tomto ohledu obáváme dalších neblahých dopadů pozměňovacího návrhu k novele zákona o pedagogických pracovnících, na kteréžto souvislosti jsme podrobněji poukázali v naší reakci ze dne 23. 2. 2023.

Jako Asociace pracovníků pedagogicko-psychologických poraden se na vás tímto obracíme s návrhem na změnu systému financování a s podnětem k provedení urychlené revize a přenastavení dalších souvisejících parametrů.

Aktuálně jsou pedagogicko-psychologickým poradnám normativně přidělovány finanční prostředky na provoz, včetně platů pracovníků, podle údajů ve statistickém výkazu Z 23-01 za uplynulý školní rok, a to zejména ve vazbě k počtu jedinečných klientů, kterým byla poskytnuta poradenská služba, jejímž výstupem je písemná zpráva případně i doporučení. Všechny výkony v oddíle VIII. výkazu Z 23-01, které jsou podkladem pro vykázání počtu reálných klientů, je možno započítat pouze 1x za školní rok. Opakované činnosti, které svým obsahem naplňují význam slova „poradenství“, nejsou ve statistice výkonů adekvátně zohledněny. Jedná se především o intervence (mezi které patří poradensko-terapeutická sezení a speciálně pedagogické reedukace), metodické konzultace s pedagogy škol a další odborné činnosti, jež jsou podstatnými indikátory praktické přínosnosti, kvality a odborné přidané hodnoty poradenské péče. Tento způsob vykazování považujeme za nepřehledný, nevypovídající a zcela nedostatečně zrcadlící realitu, např. metodickou podporu školám, jejíž potřeba nyní stoupá i díky probíhajícímu OP JAK, kdy poradny metodicky vedou podpůrné pedagogické pozice školních psychologů a speciálních pedagogů.

Naší prioritou je zastavení trendu systémově krátkozraké orientace na kvantitativní rozměry naší poradenské služby (primárně mocně stimulované přechodem financování na reálného klienta) a opětovné nastolení rovnováhy s parametry kvalitativními. Tohoto cíle není možné dosáhnout bez



stabilního a předvídatelného finančního zajištění našich provozů a našich kvalifikovaných pracovních týmů.

Opuštěním mnoha lety prověřeného a z naší terénní perspektivy funkčního systému financování na potenciálního klienta a přechodem na klienta reálného, k němuž došlo od 1. 1. 2019, byly vyvolány nežádoucí efekty, které v kontextu dalších nevhodně nastavených parametrů poradenského systému přispívají k erozi kvality a dostupnosti školské poradenské služby realizovanou sítí PPP. Mezi takové nežádoucí efekty řadíme zejména:

- Každoročně se ředitelé poraden dostávají do velkého napětí a nedůvodné manažerské nejistoty, kdy často ještě v dubnu nevědí, jakým rozpočtem na platy svých zaměstnanců budou v probíhajícím kalendářním roce disponovat.
- V mnoha PPP normativní rozpočet nepokryje potřeby zařízení a dorovnání je řešeno dohodovacím řízením na úrovni zřizovatelů – krajských úřadů – kde musí ředitel poradny obhajovat potřebu zachování ohrožených pracovních míst. Pakliže v tomto z jakékoliv příčiny neuspěje, nebo mu není dopřáno patřičného sluchu, dochází (či může dojít) k jejich zániku, a to vše za podmínek, kdy napříč naší zemí prokazatelně kontinuálně narůstá (až na některé regionální anomálie) poptávka občanů po námi poskytovaných poradenských službách.
- Mezi částí představitelů PPP vzniklo přesvědčení, že je účelné zvyšovat vykazované hodnoty reálných klientů, co nejvíce to jde. Takto jsou dílem získávány statistické údaje nevalidní, dílem pak enormní důraz na kvantitu produkuje trendový sestup kvalitativních indikátorů, tím spíše, že tyto nejsou oficiálně takřka vůbec stanoveny, natož monitorovány.
- Redukcí poradenské služby převážně na diagnostiku/rediagnostiku speciálních vzdělávacích potřeb a související administrativní úkony, společně s honbou za počty reálných klientů dochází k nárůstu nespokojenosti a fluktuace kvalifikovaných poradenských pracovníků, kteří v nastoleném modelu poradenské služby, z níž se vytratila dříve integrálně uplatňovaná odborná nadstavba navazujících služeb, přestali spatřovat smysl a nacházet prostor k seberealizaci.
  - Návrh opatření:
    - a. Návrat k osvědčenému financování PPP podle počtu potencialních klientů, které poskytne poradnám nezbytnou jistotu, předvídatelnost a stabilitu a je podle naší historické zkušenosti nejspravedlivějším modelem. Nestabilním bodem může být pouze měnící se demografická struktura, která je však co do počtu dětí předvídatelná. Pro ředitele PPP je v tomto případě možné efektivně sestavovat plán práce.
    - b. Nastavení intervalu efektivního kvantitativního výkonu – de facto produktivity. Tento by při použití stávajícího modelu výpočtu nepřepočteného na čistou produktivitu (tedy vycházejícího z prostého průměrného přepočteného počtu pracovníků, nikoliv dle počtu skutečně odpracovaných hodin) měl spodní hranici s hodnotou 100 klientů a horní pak 220 klientů na jednoho odborného pedagogického pracovníka při plném úvazku za jeden školní rok. Pokles produktivity pod dolní hranici by měl být stimulem k důkladnějšímu analytickému rozboru příčin a podkladem k potencialním opatřením na úrovni zřizovatele. Stejně tak překročení horní hranice by mělo spustit analytický rozklad, neboť dle naší zkušenosti hodnoty nad navrženou hladinou zpravidla nutně doprovází nežádoucí zúžení spektra poskytovaných služeb dle vyhl. č. 72/2015 Sb. v platném znění, nárůst formálnosti úkonů bez odborné nadstavby a zredukování poradenských činností na individuální a skupinovou diagnostiku, bez navazujících intervencí.
    - c. Z důvodu zastavení zužování spektra a poklesu kvality poskytovaných poradenských služeb je nezbytné, aby se v tomto případě do počtu reálných klientů podle klíče (jehož podobu bychom připravili) započítaly také opakované

odborné činnosti, typicky intervence poradensko-terapeutického a reedukačního charakteru.

d. Do výpočtu výkonnosti (bez ohledu na metodiku hrubé či čisté produktivity) zahrnout výlučně podíl hodin či úvazku, kterou ředitel PPP reálně věnuje přímé a nepřímé práci s klienty. Za stávajícího modelu při započtení celého úvazku ředitele dochází zejména v menších poradnách k výraznějšímu optickému snížení celkového výkonu – produktivity dané poradny, což se opět negativně odráží v modelu financování, dohodovacích řízeních, ale i pracovní spokojenosti personálu.

- V ročním statistické výkazu Z 23-01 je sledován počet fyzických osob a jejich přepočten na plné úvazky. Tyto hodnoty jsou posléze i na úrovni KÚ aplikovány vůči dosaženému výkonu, tedy počtu jedinečných klientů, jimž byla poskytnuta poradenská služba ve školním roce. Jde tudíž v podstatě o výpočet produktivity práce. Takto získaný počet klientů na plnoúvazkového pracovníka je však chybný, respektive nedostatečný, neboť nezohledňuje proměnlivý počet odpracovaných hodin redukováný pracovní neschopností, OČR, DVPP, neobsazenými místy vzniklými nástupy na MD/RD, odchody do důchodu, běžnou fluktuací a nyní i přechody pod OP JAK upřednostněním role školního psychologa / speciálního pedagoga před poradnou. Tato uvolněná pracovní místa se stávají každým dalším rokem ve většině regionů (včetně univerzitních měst) obtížně obsaditelnými kvůli situaci na trhu absolventů a na trhu pracovním, ale i, jak už jsme zmínili, v důsledku snižující se atraktivity PPP jako preferovaných zaměstnavatelů. Dalším nemonitorovanou a nezohledňovanou intervenující proměnnou ovlivňující výkon poradny je objem hodin nově přijatých odborných poradenských pracovníků nacházejících se v adaptačním období svého zapracování, kdy zpravidla nemohou po mnoho měsíců dosahovat standardního výkonu.
  - Návrh opatření: Bez ohledu na to, zda dojde či nedojde k námi navrhované změně způsobu financování návratem k počtu klientů potenciálních upravit výkaz Z 23-01. Metodologicky správné je výkonnost (produktivitu) vztáhnout k počtu odpracovaných hodin (případně přepočtených na plnoúvazkového pracujícího zaměstnance), aby mohlo ze soustředěných dat dojít k výpočtu čistého výkonu (čisté produktivity práce) a současně v řečeném výkaze monitorovat objem a skladbu hodin neodpracovaných (z důvodu ŘD, PN, OČR, DVPP, uvolněného a dosud neobsazeného pracovního místa). Z pomoci těchto a dalších dat, jejich meziroční změny a z trendového vývoje v čase lze vyvozovat odpovídající systémová opatření plošná, místně regionální, ale i lokální na úrovni jednotlivých poradenských zařízení.

Při této příležitosti apelujeme na nezbytnost urychlené revize následujících a se shora uvedenou problematikou úzce souvisejících systémových parametrů poskytované poradenské služby, které jsou od svého prvopočátku formulovány nelogicky:

- Závazné lhůty maximálně 3 měsíců na zahájení poskytování poradenské služby ode dne přijetí žádosti ukotvené ve vyhlášce č. 72/2005 Sb. v platném znění, tak i lhůty maximálně 3 měsíců na vydání zprávy a doporučení ode dne přijetí žádosti o poskytnutí poradenské pomoci ve vyhlášce č. 27/2016 Sb. v platném znění.
  - Nedomníváme se, že řešením je prosté prodloužení této lhůty, neboť taková úprava nebude řešit podstatu problému, na který poukazujeme.
- Nemožnosti vyvázání se z povinnosti přijetí a zpracování objednávky v uvedených lhůtách z důvodu nedostávajících se personálních kapacit. Krom krizových intervencí, jejichž uspíšené přednostní přijetí by jako jediné mělo setrvat ve výslovné povinnosti bez ohledu na obvyklé kapacitní limity.



- Nezohľadňovaní či nestanovení maximální kapacity poradny dle stavu jejich personálních zdrojů a prostorových dispozic.
- Závazného stanovení maximální doby platnosti podpůrných opatření nepřesahující 2 roky a možnost tuto dobu stanovit až na 4 roky pouze v odůvodněných případech.
  - Z jednotlivých poraden bylo souběhem těchto parametrů vytvořeno absurdní perpetuum mobile, které má absorbovat jakékoliv množství klientů (jejichž počet v posledních letech roste i kvůli celospolečenským zátěžovým jevům), v kognitivně stanoveném čase, a to vše bez ohledu na interní disponibilní lidské zdroje daného poradenského zařízení a při nedotčené kvalitě služeb, přičemž objem kontrolních vyšetření od září 2016 průběžně narůstá.

Každá škola má nastavenou svoji maximální kapacitu, máme za to, že obdobný model musí být aplikován i na pedagogicko-psychologické poradny. Každý člověk, každá organizace, každý systém má svoje maximální hraniční výkonové a zátěžové (včetně hygienických) kapacitní limity, které při svém překračování vedou k opotřebování a postupné či okamžité destrukci celku. Poradny a celý poradenský systém není výjimkou.

Jsme přesvědčeni, že je třeba se disciplinovaně a pokorně navrátit ke kořenům účelu a rozsahu školských poradenských služeb, jak jsou z naší perspektivy převážně správně a účelně ukotveny ve vyhlášce č. 72/2005 Sb. v platném znění, a to v kvalitě neerodované vynucovaným krátkozrakým tlakem na kvantitativní výkon navázaný na financování provozu poradenské sítě, nezátěžované množstvím formálních administrativních úkonů a v neposlední řadě neohrožené nevhodným až sebedestruktivním nastavením systémových parametrů, o nichž jsme v tomto textu pojednali.

Děkujeme za věnování patřičné pozornosti všem zde odezdnělým popisům a návrhům.

Jsme Vám cele k dispozici pro osobní jednání za účelem zpřesnění a diskutování možností řešení stávajících nevyhovujících podmínek.

#### **Za Radu ApPPP:**

Mgr. Jana Hlavová, předsedkyně, členka Rady za Liberecký kraj

Mgr. Ladislav Smékal, MBA, člen Rady za PPP neveřejných (církevních) zřizovatelů

Mgr. Pavel Kantor, člen Rady za Moravskoslezský kraj,

Mgr. Soňa Baldrmannová, místopředsedkyně, členka Rady za Jihomoravský kraj

Mgr. Soňa Holá, místopředsedkyně, členka Rady za Královéhradecký kraj

PhDr. Irena Příkazská, členka Rady za Plzeňský kraj

PaedDr. Romana Soukupová, členka Rady za Karlovarský kraj

Mgr. Jitka Svátková, členka Rady za Středočeský kraj

Mgr. František Štefek, člen Rady za Olomoucký kraj

V Liberci dne 3. 5. 2023